“Terra Vita - ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο”

LIFE TERRACESCAPE (LIFE16 CCA/GR/000050)

Γιώργος Δημητρόπουλος, MedINA

TERRACE SCAPE

Life

Σχολείο ξερολιθιάς του έργου TERRACESCAPE, 6-13 Νοεμβρίου 2021

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΔΗΜΟΣ ΑΝΔΡΟΥ

ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΕΛΓΟ-ΔΗΜΗΤΡΑ

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος LIFE της ΕΕ

Με τη συγχρηματοδότηση του Πράσινου Ταμείου

lifeterracescape.aegean.gr

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Το σύστημα της μάντρας της Λήμνου

ΤΟΠΙΟ & ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ:

Μωσαϊκό καλλιεργειών

Ελεύθερη βοσκή σε φυσικό βοσκότοπο

Βόσκηση σε αροτραίες εκτάσεις (τσαΐρια)

Μικτό γεωργο-κτηνοτροφικό τοπίο

© Marina Dimo 2020

© Marina Dimo 2020

ΤΥΠΟΙ ΜΑΝΤΡΩΝ:

© Sifounakis, 1993

Τύπος Α (Αρχικός)

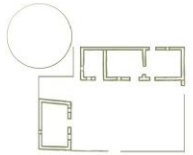

Τύπος Β (Γεωργικός)

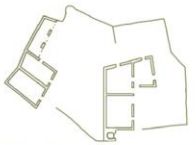

Τύπος Γ (Γεωργο-κτηνοτροφικός)

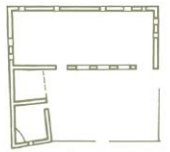

Τύπος Δ (Κτηνοτροφικός)

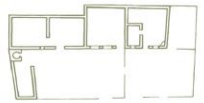

Τύπος Ε (Μικτός οικογενειακός)

ΤΥΠΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΡΑΣ:

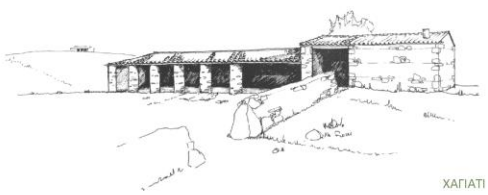

ΧΑΓΙΑΤΙ

ΦΟΥΡΝΟΣ (ΨΩΜΑΔΙΟ)

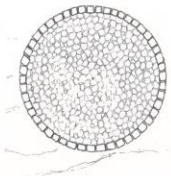

ΑΛΩΝΙ

ΣΤΑΒΛΟΣ (ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ)

© Sifounakis, 1993

ΑΥΛΟΓΥΡΟΣ

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Δυο λόγια για την προσπάθεια

Το Πρόγραμμα Terra Lemnia και Terra Kytheria

- Στόχος: Στήριξη παραδοσιακών πρακτικών του πρωτογενούς τομέα που συμβάλλουν στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στη διαμόρφωση του ιδιαίτερου τοπίου της Λήμνου (Α' Φάση) και των Κυθήρων (Β' Φάση)

- Χρονοδιάγραμμα: Συνολική διάρκεια: 5 χρόνια
  - ✓ Α' Φάση: Σεπτέμβριος 2017 – Αύγουστος 2020
  - ✓ Β' Φάση: Σεπτέμβριος 2020 – Οκτώβριος 2022

- Χρηματοδότηση: Ίδρυμα MAVA

- Μια Μεσογειακή συνεργασία:
  - ✓ Πρόγραμμα Μ6 για τα Πολιτισμικά Τοπία της Μεσογείου: Διατήρηση παραδοσιακών πολιτισμικών πρακτικών που διαμορφώνουν τοπία υψηλής οικολογικής αξίας (μαζί με το Μαρόκο, τον Λίβανο, την Ισπανία/Πορτογαλία, το νησί της Μενόρκα [Ισπανία], την Τυνησία, την Τουρκία και τα Βαλκάνια)

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Δυο λόγια για την προσπάθεια

Το έργο «Εφαρμογή και αξιολόγηση μέτρων αγροτικής διαχείρισης για την προστασία και διατήρηση του τοπίου και της βιοποικιλότητας της Λήμνου»

- Άμεση συνέχεια του προγράμματος Terra Lemnia
- Στόχος: Εφαρμογή και έλεγχος αποτελεσματικότητας φιλοπεριβαλλοντικών αγροτικών πρακτικών από ένα εθελοντικό δίκτυο παραγωγών, στη βάση του 'Προτύπου Καλών Πρακτικών' που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Terra Lemnia
- Χρονοδιάγραμμα: 1,5 χρόνια (Ιούλιος 2020 – Δεκέμβριος 2021)
- Χρηματοδότηση: Πράσινο Ταμείο (Πρόγραμμα «Φυσικό περιβάλλον & καινοτόμες δράσεις 2020», Άξονας προτεραιότητας 3: Συμμετοχικότητα πολιτών: 'Καινοτόμες δράσεις με τους πολίτες')

ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΑΜΕΙΟ

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

- Μια μεγάλη ομάδα υλοποίησης:
  - ✓ MedINA (συντονισμός)
  - ✓ Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
  - ✓ Πανεπιστήμιο Αιγαίου – Τμήμα Γεωγραφίας και Τμήμα Επιστήμης Τροφίμων
  - ✓ Τοπικοί φορείς: «Ανεμόεσσα» (Λήμνος) και ΚΙΠΑ (Κύθηρα)
  - ✓ Πανεπιστήμιο Γκέτινγκεν (Γερμανία)
  - ✓ Πανεπιστήμιο Πατρών
  - ✓ Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
  - ✓ Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών
  - ✓ Ερευνητικό Ινστιτούτο «Tour du Valat» (Γαλλία)
  - ✓ TUV Austria Hellas
  - ✓ Εταιρεία συμβούλων «Αλέξης Κωτούλας και Συνεργάτες»
  - ✓ Δεξαμενή σκέψης για το περιβάλλον The Green Tank
  - ✓ Γεωπόνοι, αρχιτέκτονες, κ.ά.
- Στενή συνεργασία με τοπικούς παραγωγούς – Συμμετοχή τοπικής κοινότητας:
  - ✓ Συγκρότηση δικτύων παραγωγών – Πιλοτικές δράσεις στο πεδίο
  - ✓ Επιστημονική υποστήριξη – Εκπαιδευτικά σεμινάρια και εκδρομές
  - ✓ Ανοιχτές, συμμετοχικές δράσεις για όλη την κοινότητα

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Το πλαίσιο του έργου – Σημαντικές δράσεις

Καταγραφή αγροτικών πρακτικών → Οδηγός Καλών Πρακτικών

Διατήρηση τοπικών ποικιλιών φυτών και φυλών ζώων

Εφαρμογές γεωργίας ακριβείας

Αγροτικές Πρακτικές, Βιοποικιλότητα και Τοπίο

Κατάσταση βιοποικιλότητας και είδη - δείκτες

Σύστημα παρακολούθησης σε επίπεδο αγρού και τοπίου

Δίκτυο παραγωγών

Τοπικό Σύμφωνο Συνεργασίας

Εκπαίδευση και υποστήριξη παραγωγών

Σεμινάρια και εκπαιδευτική εκδρομή

Παροχή συμβουλών στο πεδίο

Εφαρμογές γεωργίας ακριβείας

Τοπικά προϊόντα και αγορά

Ανάλυση αγοράς

Μελέτες διατροφικής αξίας προϊόντων

Σχήμα Πιστοποίησης – Σήμα ποιότητας – Εμπορική προώθηση

Δράσεις πολιτικής

Προτάσεις σε φορείς για θέματα ενδιαφέροντος

Εγγραφή στοιχείων στο Εθνικό Ευρετήριο ΑΠΚ

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Στόχοι της προσπάθειας

- Παραγωγή πιστοποιημένων τοπικών προϊόντων «φιλικών προς τη βιοποικιλότητα και το αγροτικό τοπίο» → Κατοχύρωση ποιοτικών ισχυρισμών και αύξηση προστιθέμενης αξίας για τα προιόντα που παράγονται με τρόπο που σέβεται το περιβάλλον και την παράδοση του τόπου → Ενίσχυση εισοδήματος παραγωγών → Κίνητρα για τη συνέχιση ήπιων / ημι-εντατικών μεθόδων διαχείρισης

- Συγκρότηση εθελοντικών δικτύων παραγωγών → Συσπείρωση παραγωγών, ενίσχυση συνεργασιών και δημιουργία τοπικής παραγωγικής κουλτούρας

- Συγκρότηση τοπικού συμφώνου συνεργασίας → Δημιουργία ευρύτερων συνεργειών σε τοπικό επίπεδο – Συμμετοχή όλων των παραγωγικών κλάδων και στήριξη από τοπικούς φορείς – Βιωσιμότητα εγχειρήματος μετά την ολοκλήρωση του έργου

- Δημιουργία τοπικής ταυτότητας – brand → Δημιουργία «μύθων πωλήσεων», σύνδεση με τον τουρισμό, σύνδεση με άλλα προϊόντα που έχουν ήδη βρει τον δρόμο τους στην αγορά

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Βήματα και εργαλεία

- Σύνταξη Προτύπου Καλών Πρακτικών: Σύστημα ολοκληρωμένης αγροτικής διαχείρισης με εφαρμογή κατάλληλων, τοπικά προσαρμοσμένων, αγρο-περιβαλλοντικών πρακτικών (προϊόν συλλογικής δουλειάς πολλών επιστημόνων)

- Δημιουργία εφαρμογών γεωργίας ακριβείας: Εφαρμογή και παρακολούθηση καλών πρακτικών από τους αγρότες → Υποστήριξη από τοπικό γεωπόνο, συνεργασία με καταστήματα εφοδίων

- Σχήμα πιστοποίησης «Αγροτική Παράδοση και Βιοποικιλότητα»:
  - ✓ Πιστοποίηση παραγωγικής διαδικασίας και πρώτης ύλης → Εφαρμογή Προτύπου Καλών Πρακτικών από τους αγρότες
  - ✓ Πιστοποίηση τελικού προϊόντος → Επιχειρήσεις συσκευασίας / τυποποίησης / μεταποίησης αγροτικών προϊόντων που χρησιμοποιούν πιστοποιημένη πρώτη ύλη (ιχνηλασιμότητα παραγωγής, ασφάλεια και υγιεινή)

- Σήμα ποιότητας «Terra Vita»: Εμπορική ονομασία πιστοποιημένων προϊόντων (χρησιμοποιείται σε συσκευασίες προϊόντων συνεργαζόμενων επιχειρήσεων)

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

... και σχηματικά...

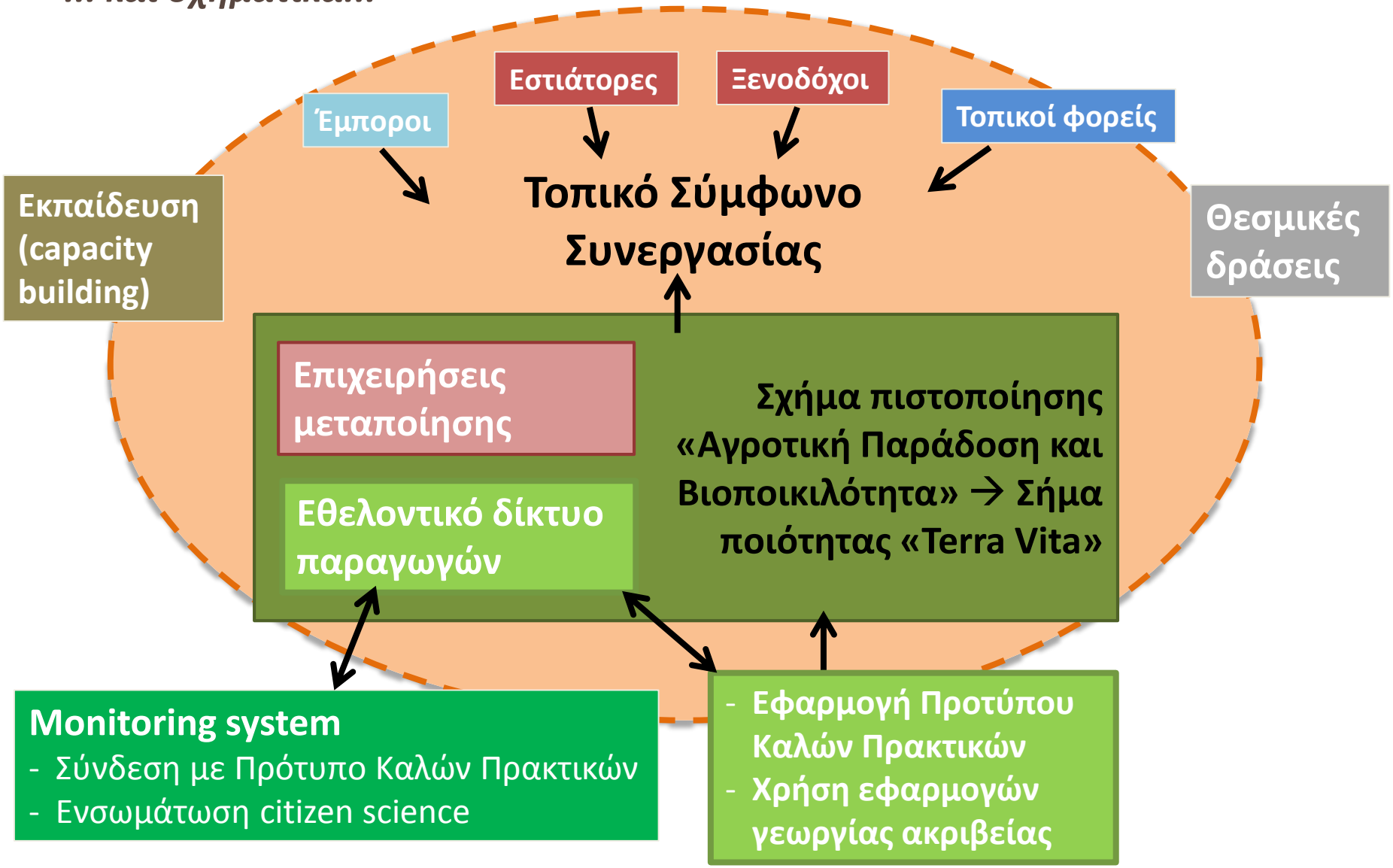

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Το εθελοντικό δίκτυο παραγωγών σε Λήμνο και Κύθηρα – Σε ποιους απευθύνεται και τι προϊόντα αφορά

- Λήμνος:
  - ✓ Γεωργοί και κτηνοτρόφοι (αροτραίες καλλιέργειες)
  - ✓ Τυροκομεία
  - ✓ Επιχειρήσεις συσκευασίας και τυποποίησης δημητριακών και οσπρίων

  → Μελίχλωρο/μελίπαστο τυρί, αλεύρι, παξιμάδια και όσπρια με βάση τοπικές ποικιλίες

- Κύθηρα:
  - ✓ Ελαιοπαραγωγοί
  - ✓ Ελαιοτριβεία

  → Παραγωγή ελαιολάδου

- Συμμετοχή (1ος χρόνος – πιλοτική λειτουργία):
  - ✓ Λήμνος: 12 γεωργοί και κτηνοτρόφοι (+ 1 τυροκομείο και 1 επιχείρηση αρτοσκευασμάτων)
  - ✓ Κύθηρα: 30 ελαιοπαραγωγοί + 2 τοπικοί συνεταιρισμοί

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Εφαρμογές γεωργίας ακριβείας – Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Γεωχωρική βάση δεδομένων Farm Geo Balance

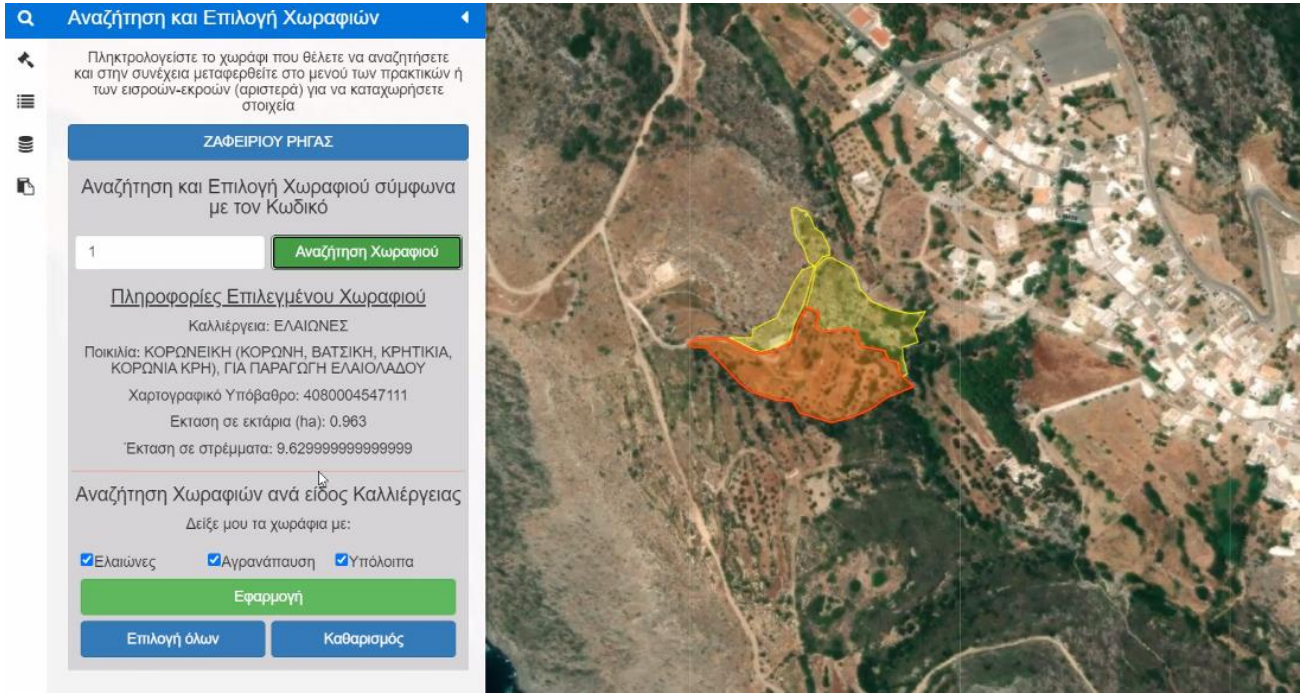

Εφαρμογή κινητού τηλεφώνου

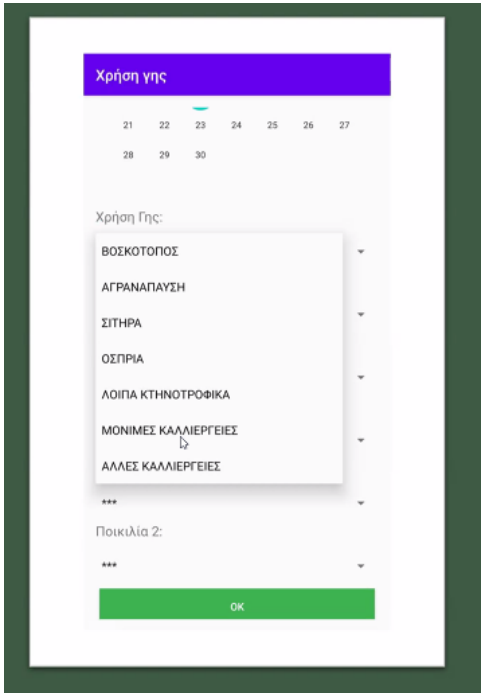

- ✓ Δυνατότητα παρακολούθησης των εισροών και εκροών από τους ίδιους τους παραγωγούς → Βελτιωμένη διαχείριση της εκμετάλλευσης
- ✓ Παρακολούθηση εφαρμογής πρακτικών → Σύνδεση με Σχήμα Πιστοποίησης
- ✓ Καταγραφή βιοποικιλότητας και εδαφών → Σύνδεση με monitoring system
- ✓ Εκπαίδευση παραγωγών μέσω διαδικτυακών σεμιναρίων

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Το Σχήμα Πιστοποίησης «Αγροτική Παράδοση και Βιοποικιλότητα»

- Γενικά στοιχεία:
  - ✓ Ιδιοκτήτης Σχήματος: MedINA
  - ✓ Δημιουργήθηκε σε συνεργασία με την TUV Austria Hellas με βάση το Πρότυπο Καλών Πρακτικών (προιόν διεπιστημονικής δουλειάς στη Λήμνο, με κατάλληλη προσαρμογή για τα Κύθηρα)
  - ✓ Πρώτη (πιλοτική) εφαρμογή: 2021
- Πεδίο εφαρμογής:
  - ✓ Αγροτικές εκμεταλλεύσεις (φυτική ή/και ζωική παραγωγή)
  - ✓ Επιχειρήσεις δευτερογενούς παραγωγής (επεξεργασία / συσκευασία / μεταποίηση / παρασκευή τροφίμων) που χρησιμοποιούν πρώτες ύλες από τις πιστοποιημένες αγροτικές εκμεταλλεύσεις

Το Σχήμα Πιστοποίησης «Αγροτική Παράδοση και Βιοποικιλότητα»

- Περιεχόμενο:
  - ✓ 1ο Μέρος – Πρωτόκολλο Ελέγχου: Γενικές προϋποθέσεις πιστοποίησης επιχειρήσεων, διαδικασία επιθεώρησης, διαδικασία χορήγησης του Πιστοποιητικού, κυρώσεις κλπ.
  - ✓ 2ο Μέρος – Απαιτήσεις Συμμόρφωσης: Πρακτικές διαχείρισης (Αρχές και Κριτήρια) που πρέπει να εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να ενταχθούν στο Σχήμα Πιστοποίησης

- Απαιτήσεις Συμμόρφωσης (Αρχές και Κριτήρια):
  - ✓ που έχουν εφαρμογή σε όλες τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις
  - ✓ που αφορούν μόνο τις εκμεταλλεύσεις που διαθέτουν φυτική παραγωγή
  - ✓ που αφορούν μόνο τις εκμεταλλεύσεις που διαθέτουν ζωική παραγωγή
  - ✓ που αφορούν τις επιχειρήσεις μεταποίησης / τυποποίησης αγροτικών προϊόντων

Το Σχήμα Πιστοποίησης «Αγροτική Παράδοση και Βιοποικιλότητα»

- Γεωγραφικό επίπεδο αναφοράς:
  - ✓ Γενικές Απαιτήσεις Συμμόρφωσης (εφαρμόζονται ανεξαρτήτως γεωγραφικής περιοχής) → Πρακτικές που υποστηρίζουν την αειφορία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων / επιχειρήσεων
  - ✓ Ειδικές Απαιτήσεις Γεωγραφικής Περιοχής (Λήμνου, Κυθήρων, κλπ.) → Συνδέονται με παραδοσιακές πρακτικές, αγροτικές κατασκευές (μάντρες, ξερολιθιές κλπ) και την τοπική κουλτούρα παραγωγής, τα οποία χαρακτηρίζουν την ταυτότητά του προϊόντος.

- Υποχρεωτικά και Προαιρετικά Κριτήρια (60%)

- Δυνατότητες πιστοποίησης:
  - ✓ Ατομική πιστοποίηση (Λήμνος)
  - ✓ Ομαδική πιστοποίηση (Κύθηρα)

Το Σχήμα Πιστοποίησης «Αγροτική Παράδοση και Βιοποικιλότητα»

- Διαδικασία πιστοποίησης:
  - ✓ Επιλογή φορέα πιστοποίησης (TUV Austria Hellas προς το παρόν)
  - ✓ Αρχική και ετήσια επιθεώρηση στις επιχειρήσεις → Περιλαμβάνει έλεγχο των εγκαταστάσεων, των αρχείων (έντυπων ή ηλεκτρονικών) στα οποία γίνεται η καταγραφή των πρακτικών και των νομιμοποιητικών εγγράφων της επιχείρησης → Υποβοηθείται από τη λειτουργία της γεωβάσης
  - ✓ Έκθεση αξιολόγησης επιθεωρητών → Έκδοση πιστοποιητικού, εφόσον δεν καταγράφονται σημαντικές μη συμμορφώσεις

- Ισχύς πιστοποιητικού: 12 μήνες

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Το σήμα ποιότητας «Terra Vita»

- Εμπορική ονομασία για όλα τα προϊόντα που έχουν πιστοποιηθεί με το Σχήμα «Αγροτική Παράδοση και Βιοποικιλότητα»
  - ✓ Έμπνευση από τη Γη (Terra) – χτίζει στα ονόματα Terra Lemnia και Kytheria
  - ✓ Δημιουργείται σε συνεργασία με την εταιρεία Food for Thought

- Δημιουργία λογοτύπου – ετικέτας:
  - ✓ Θα τοποθετείται πάνω σε υφιστάμενες συσκευασίες προϊόντων – ΔΕΝ είναι καινούρια μάρκα προϊόντων, είναι σήμανση υφιστάμενων προϊόντων
  - ✓ Θα αποδίδεται στις πιστοποιημένες επιχειρήσεις και σε σημεία διάθεσης προϊόντων (καταστήματα λιανικής πώλησης, εστιατόρια, ξενοδοχεία)

- Στρατηγική προώθησης:
  - ✓ Δημιουργία ιστοσελίδας, προφίλ σε social media
  - ✓ Δελτία Τύπου και καταχωρίσεις
  - ✓ Ανοιχτές παρουσιάσεις με συμμετοχή δημοσιογράφων και μαγείρων
  - ✓ Συμμετοχή σε εκθέσεις τροφίμων και ποτών

  Αγορά – Στόχος: Τοπικές αγορές, προοπτική εξαγωγών

Terra Vita – Πορεία υλοποίησης και επόμενα βήματα

	Λήμνος	Κύθηρα
Πρότυπο καλών πρακτικών	√	√
Καταγραφές βιοποικιλότητας	√	Σε εξέλιξη
Συγκρότηση εθελοντικού δικτύου παραγωγών	12 παραγωγοί, συμμετέχουν ατομικά	30 παραγωγοί, συμμετέχουν μέσω των 2 τοπικών συνεταιρισμών
Εφαρμογές γεωργίας ακριβείας	√	√
Συμπλήρωση στοιχείων και καταγραφή πρακτικών στη γεωβάση	√	Σε εξέλιξη
Συνεργασία με τοπικό γεωπόνο	√	√
Συνεργασία με καταστήματα εφοδίων	√	-

Terra Vita – Πορεία υλοποίησης και επόμενα βήματα (συνέχεια)

	Λήμνος	Κύθηρα
Πιστοποίηση παραγωγών	1η πιστοποίηση: Σεπτέμβριος 2021 (ατομική)	1η πιστοποίηση: Προγραμματίζεται για την άνοιξη 2022 (ομαδική)
Πιστοποίηση επιχειρήσεων δευτερογενούς τομέα	Η 1η πιστοποίηση προγραμματίζεται για: - Δεκέμβριος 2021 (φυτική παραγωγή) - Αρχές 2022 (τυροκομεία)	1η πιστοποίηση: Προγραμματίζεται για το φθινόπωρο 2022
Λογότυπο Terra Vita	Νοέμβριος 2021	
Πιστοποιημένα προϊόντα στην αγορά	1ο εξάμηνο 2022	2ο εξάμηνο 2022
Στοχευμένες δράσεις προώθησης	Σε όλη τη διάρκεια του 2022 – έμφαση τους καλοκαιρινούς μήνες	

Τα επόμενα βήματα – Προκλήσεις και προοπτικές

<u>Συνέχιση λειτουργίας των εθελοντικών δικτύων σε Λημνο και Κύθηρα μετά το πέρας του προγράμματος</u>:

- Ενεργός συμμετοχή των παραγωγών → Να πειστούν για την αξία συμμετοχής στο εγχείρημα
- Σταδιακή διεύρυνση δικτύου (παραγωγοί και μεταποιητές) → Εξασφάλιση κρίσιμης μάζας → Διαπραγματευτική ικανότητα και παραγωγή ικανοποιητικών ποσοτήτων
- Οικονομική βιωσιμότητα του δικτύου → Κάλυψη λειτουργικών δαπανών (κόστος γεωπόνου, κόστος πιστοποίησης)
- Διερεύνηση ομαδικών μορφών οργάνωσης (ομάδες παραγωγών, συμβολαιακή γεωργία, κλπ) → Δυνατότητα ομαδικής πιστοποίησης και συμμετοχής σε επιδοτούμενα προγράμματα
- Άμεση ενίσχυση εισοδήματος παραγωγών → Αυξημένη τιμή αγοράς πρώτης ύλης από τις επιχειρήσεις δευτερογενούς τομέα

Terra Vita: Ένα παράδειγμα σήμανσης τοπικών προϊόντων από το Αιγαίο

Τα επόμενα βήματα – Προκλήσεις και προοπτικές

Τοπικό Σύμφωνο Συνεργασίας και διάθεση πιστοποιημένων προϊόντων στην αγορά:

- Ένταξη επιχειρήσεων του τριτογενούς τομέα στο δίκτυο → Συμφωνίες με τοπικές επιχειρήσεις (καταστήματα λιανικής, εστιατόρια, ξενοδοχεία) για την τοποθέτηση των προϊόντων
- Στήριξη από τοπικούς φορείς (Περιφέρεια, Δήμος, Εμπορικό Επιμελητήριο, ΑΜΚΕ Τουριστική, Ένωση Ξενοδόχων κλπ) → Δημιουργία συνεργειών, σύνδεση με τουρισμό, σύνδεση με αντίστοιχες πρωτοβουλίες σε επίπεδο Περιφέρειας, διερεύνηση δυνατοτήτων χρηματοδότησης από αναπτυξιακά προγράμματα

Συνέχιση δουλειάς σε Λήμνο και Κύθηρα – Διεύρυνση δικτύου σε άλλες περιοχές:

- Στρατηγικός στόχος του MedINA: Ένταξη μίας ακόμη περιοχής στο δίκτυο της Terra Vita την επόμενη τριετία

Προχωράμε δυναμικά και με αισιοδοξία!

Σας ευχαριστώ
TERRACE
SCAPE
Life